

การปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต: ภาคส่วนราชการ

วัชรภรณ์ จุ้ยลำเพ็ญ

วิทยาการชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

ปัญหาการทุจริตในประเทศไทยสะสมมาเป็นระยะเวลายาวนานเป็นปัญหาที่มีแนวโน้มหนักหน่วงและรุนแรงมากขึ้น สร้างความเสียหายให้แก่ประเทศเป็นมูลค่าปีละหลายแสนล้านบาท อีกทั้งแพร่หลายไปทั่วทุกระดับทุกวงการ ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม และส่งผลให้ประเทศไทยถูกจัดลำดับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การแก้ปัญหาการทุจริตในระดับคะแนนไม่ถึงครึ่งมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากตารางแสดงดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย

ตารางที่ 1 ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 – 2557

พ.ศ.	คะแนน	อันดับ	จำนวนประเทศ	พ.ศ.	คะแนน	อันดับ	จำนวนประเทศ
2538	2.79 (เต็ม 10)	34	41	2548	3.80 (เต็ม 10)	59	159
2539	3.33 (เต็ม 10)	37	54	2549	3.60 (เต็ม 10)	63	163
2540	3.06 (เต็ม 10)	39	52	2550	3.30 (เต็ม 10)	84	179
2541	3.00 (เต็ม 10)	61	85	2551	3.50 (เต็ม 10)	80	180
2542	3.20 (เต็ม 10)	68	98	2552	3.40 (เต็ม 10)	84	180
2543	3.20 (เต็ม 10)	60	90	2553	3.50 (เต็ม 10)	78	178
2544	3.20 (เต็ม 10)	61	91	2554	3.40 (เต็ม 10)	80	183
2545	3.20 (เต็ม 10)	64	102	2555	37 (เต็ม 100)	88	176
2546	3.30 (เต็ม 10)	70	133	2556	35 (เต็ม 100)	102	177
2547	3.60 (เต็ม 10)	64	146	2557	38 (เต็ม 100)	85	175

ที่มา: องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ www.transparency.org

จากตารางข้างต้น จะพบว่าประเทศไทยมีคะแนนดีขึ้นเล็กน้อยจาก 35 คะแนนใน พ.ศ. 2556 มาเป็น 38 คะแนนใน พ.ศ. 2557 และเลื่อนอันดับขึ้นมาจากอันดับที่ 102 เป็นอันดับที่ 85 การที่อันดับของประเทศไทยเลื่อนขึ้นอาจหมายถึงในช่วงหลายปีที่ผ่านมาหลายภาคส่วนได้พยายามมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและเห็นผลของการแก้ปัญหาบางด้าน เช่น การปลูกฝังความดีให้เด็ก ๆ ในการเรียนการสอนหลักสูตร “โตไปไม่โกง” รวมถึงการตื่นตัวของภาคธุรกิจในการต่อต้านการทุจริต อีกทั้งคนไทยจำนวนมากได้แสดงความรู้สึกไม่พอใจ

ต่อการทุจริตคอร์รัปชัน การที่คนในสังคมตื่นตัวต่อปัญหาร่วมกันเช่นนี้เป็นสัญญาณที่ดีว่าประเทศไทยได้นำพลังร่วมของคนในสังคมมาผลักดันการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้เป็นวาระแห่งชาติที่แท้จริง รวมถึงการไม่ยอมรับการโกงทุกรูปแบบและไม่ให้คนโกงมีพื้นที่ยื่นในสังคม รวมทั้งมีการกลั่นกรองและตรวจสอบผู้บริหารประเทศให้ทำงานด้วยความรับผิดชอบและโปร่งใส นี่ก็ถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง (จูรี วิจิตรวาทการ, 2557) สำหรับบทความนี้จะขอเสนอเฉพาะในส่วนของการแก้ไขปัญหาการทุจริตของภาคส่วนราชการ

การทุจริตในระบบราชการไทย

การทุจริตในระบบราชการไทยถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพราะจะส่งผลกระทบต่อภาพรวมของประเทศ เนื่องจากระบบราชการไทยเป็นระบบขนาดใหญ่มีส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมหรือเทียบเท่าเป็นจำนวนมาก และมีประชาชนเป็นผู้รับบริการ ดังนั้น การให้บริการของส่วนราชการจึงมีผลกระทบโดยตรงกับประชาชนเป็นวงกว้าง และเมื่อมีการพิจารณาจากลักษณะงาน อำนาจหน้าที่ และขนาดของแต่ละส่วนราชการจะเห็นได้ว่ามีผลต่อระดับความเสี่ยงต่อการเกิดการทุจริต เช่น หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ให้การอนุมัติอนุญาตจะพบการทุจริตได้มากกว่าหน่วยงานอื่นที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำหรือวางแผนนโยบายหรือแม้แต่นโยบายที่สามารถพบปะกับประชาชนได้โดยตรงก็จะเกิดการทุจริตได้มากกว่าหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานวิชาการ และข้อมูลที่พบอีกประการหนึ่งคือการทุจริตจะเกิดขึ้นในกระทรวงหรือกรมใดมากน้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับขนาดของกระทรวงหรือกรมนั้น ๆ เป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าเป็นกระทรวงหรือกรมที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ในสังกัดและได้รับงบประมาณประจำปีจำนวนมากจะมีส่วนทำให้เกิดการทุจริตมีโอกาสเกิดขึ้นได้มากด้วย ส่วนกระทรวงหรือกรมที่มีขนาดเล็กลงมาจะมีจำนวนเรื่องการทุจริตลดหลั่นลงไปตามลำดับ ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของการทุจริตที่เกิดขึ้นในแต่ละกระทรวงจะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลักษณะงานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ โดยกระทรวงที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีขอบเขตอำนาจหน้าที่มากจะมีส่วนทำให้เกิดการทุจริตมีโอกาสเกิดขึ้นได้มาก ลักษณะของการทุจริตในส่วนของผู้กระทำความผิดจะมีผู้เกี่ยวข้องสองฝ่ายคือฝ่ายผู้ให้และฝ่ายผู้รับโดยฝ่ายผู้ให้อาจเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดา นิติบุคคล กลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรและผู้มีอิทธิพล สำหรับฝ่ายผู้รับคือเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยอาจจะเป็นเจ้าหน้าที่ในระดับใดก็ได้ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ระดับล่างไปถึงเจ้าหน้าที่ระดับสูงแม้กระทั่งนักการเมือง สำหรับลักษณะของการกระทำความผิดในลักษณะทุจริตจะเป็นการกระทำที่ไม่ปรากฏให้ผู้อื่นเห็นอย่างชัดเจน จะมีเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเท่านั้นถึงจะทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยทั่วไปการทุจริตมักจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ตลอดเวลาตั้งแต่กิจกรรมเล็ก ๆ ไปถึงกิจกรรมใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ เช่น โครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น เขื่อน ท่าอากาศยาน ถนนหลวง ทางรถไฟหรือระบบการคมนาคมและการขนส่งต่าง ๆ ดังนั้นวิธีการหนึ่งในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคือความพยายามที่จะใช้วิธีการตรวจสอบหรือมีกระบวนการวัดความเสี่ยงของการทุจริตในหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดทั้งการพัฒนาวิธีการทำงานที่มีหลักการความถูกต้องและความรับผิดชอบ ความโปร่งใสและเน้นการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ฝ่าย

ในองค์กรและผู้ให้บริการภายนอก ซึ่งกระบวนการดังกล่าวในทางวิชาการถือว่าเป็นการนำ “หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” หรือ “หลักธรรมาภิบาล” มาปรับใช้เพื่อเป็นการป้องกันหรือลดความรุนแรงของการทุจริตในภาครัฐ (ณภัทร เตโช, อภิชาติ จันทราธิบตี, ภัชรีย์ มีแก้ว, และ อร์ดี ไกรยุทธศักดิ์, 2552, น.10)

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริต

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานราชการต่าง ๆ ได้แก่

1. ช่องว่างและข้อบกพร่องของกฎหมายตลอดจนระเบียบของราชการที่เปิดโอกาสให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้ดุลยพินิจได้มาก ความล้าสมัยของกฎหมาย ขาดความรัดกุมและชัดเจน มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ยุ่งยากซับซ้อนและล่าช้า

2. เจ้าหน้าที่ของรัฐยังขาดทัศนคติและค่านิยมที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และสังคมไทยมุ่งการพัฒนาด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ ในสังคมไทยส่วนใหญ่มีแนวโน้มในการนับถือยกย่องคนที่ร่ำรวยมีทรัพย์สินเงินทองโดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินเงินทองดังกล่าวมาได้มาโดยสุจริตหรือไม่ ประกอบกับรายได้และเงินเดือนของเจ้าหน้าที่ของรัฐในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันไม่เพียงพอกับภาระค่าครองชีพของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สูงขึ้น

3. การขาดความโปร่งใสและการตรวจสอบ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ เพราะทำให้ไม่ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดและไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจตามตำแหน่งหน้าที่อย่างกว้างขวาง โดยขาดมาตรการตรวจสอบที่เพียงพอและขาดการถ่วงดุลอำนาจที่เหมาะสม

4. การผูกขาด ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจการได้รับสัมปทานในโครงการต่าง ๆ ซึ่งบริษัทจะใช้วิธีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

5. การได้รับค่าตอบแทนการทำงานที่ไม่เหมาะสม (Low salary)

6. ความโลภเนื่องจากความไม่รู้จักพอ แม้จะมีค่าตอบแทนที่สูงและมีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดีอยู่แล้ว

7. การขาดคุณธรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดสำนึกในคุณธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงาน (ณภัทร เตโช และคณะ, 2552, น. 9)

สาเหตุของปัญหาการทุจริตในระบบราชการ

สาเหตุของปัญหาการทุจริตในระบบราชการสามารถจำแนกเป็นแต่ละด้านได้ ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ ได้แก่ ราษฎรบางคนมีการซื้อความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐรายได้ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับรายจ่าย รวมทั้งราษฎรบางคนวิ่งเต้นเพื่อให้ได้ครอบครองทรัพยากรที่มีจำนวนจำกัด

2. ด้านระบบบริหารราชการ ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาบกพร่องไม่กำกับดูแลให้เป็นไปตามระเบียบวินัย ทำให้เกิดการทุจริตและการขาดดุลแห่งอำนาจในการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น

ทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึงเกิดการทุจริตในวงราชการได้ง่าย รวมทั้งการเกรงใจและเกรงกลัวผู้บังคับบัญชา รวมถึงผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ไม่ศึกษาและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ

3. ด้านสังคม วัฒนธรรมและศีลธรรม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดธรรมประจำใจ เจ้าหน้าที่ของรัฐชั้นผู้ใหญ่ทุจริตแล้วไม่ถูกดำเนินคดีจึงเป็นตัวอย่างให้เจ้าหน้าที่ของรัฐชั้นผู้น้อยทำตาม และสังคมไทยมีการเน้นวัตถุนิยมมากกว่าศีลธรรม ความดีงาม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้จ่ายฟุ่มเฟือยทางด้านอุปโภคบริโภค จึงต้องดิ้นรนด้วยวิธีการทุจริต

4. ด้านกฎหมายและวิธีพิจารณา ได้แก่ การลงโทษทางวินัยซึ่งมีความยุ่งยากในการหาพยานหลักฐานเพราะมีระเบียบขั้นตอนมากมายในการสอบสวนเพื่อพิสูจน์การทุจริต รวมทั้งต้องมีหลักฐานอย่างชัดเจนซึ่งยากแก่การพิสูจน์

รูปแบบของการทุจริต

รูปแบบของการทุจริตที่พบในระบบราชการ ได้แก่ การรับสินบนของกำนันหรือรางวัลต่าง ๆ การซื้อขายหรือวิ่งเต้นขอตำแหน่งในวงราชการ การรับส่วยและการรีดไถประชาชน การทุจริตเชิงนโยบาย เช่น การทุจริตงบประมาณแผ่นดิน การก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการ การทุจริตในเรื่องของเวลา เช่น การทำงานที่ไม่คุ้มกับค่าตอบแทนหรือที่เรียกกันว่าแบบเช้าชามเย็นชาม (ณภัทร เตโช และคณะ, 2552, น. 11)

การต่อต้านการทุจริตในประเทศไทย

การต่อต้านการทุจริตในประเทศไทยที่ผ่านมา รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ได้มีความพยายามในการป้องกันและปราบปรามปัญหาการทุจริตมาอย่างต่อเนื่อง โดยการประกาศนโยบายของรัฐบาลในด้าน การป้องกันและปราบปรามการทุจริตของภาครัฐ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และการส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการหรือแนวทางในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในรูปแบบต่าง ๆ และได้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตที่สำคัญ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาลักษณะความผิดเกี่ยวกับการปกครอง ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และความผิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นต้น (นาริลักษณ์ ศิริวรรณ, 2558, น. 1)

ข้อเสนอแนะการปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต

ข้อเสนอแนะการปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตนี้ได้รวบรวมจากบทความ ความคิดเห็นของ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการปฏิรูปการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤตินิคมอบ สภาปฏิรูปแห่งชาติ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนี้

1. ควรมีการอบรมปลูกฝังจิตสำนึกแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เสริมสร้างทัศนคติและค่านิยม ในความซื่อสัตย์ สุจริตต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพราะข้าราชการและเจ้าหน้าที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนระบบ บริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญมากที่สุด และข้าราชการที่เป็นระดับผู้บริหารต้องผ่านการอบรมหลักสูตร คุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งการบริหารงานบุคคลเชิงรุกโดยเน้นการคัดเลือก สร้าง และรักษาคนดี ไม่ยอมรับคนโกง
2. สร้างค่านิยมหลักและวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุจริต
3. สร้างมาตรฐานจริยธรรมของหน่วยงานเพื่อเป็นการประเมินระดับจริยธรรม รวมทั้งสร้างเครือข่าย การทำงานระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่เฉพาะด้านจริยธรรมเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงาน
4. ควรมีช่องทางรับข้อร้องเรียน ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การสอดส่องดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ของราชการ พ.ศ. 2540 และระเบียบสำนักงานปลัดกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของ ราชการไว้ให้ประชาชนเข้ามাত্রตรวจสอบการดำเนินงานและขออุทธรณ์ในโครงการจัดซื้อ จัดจ้าง หรือ โครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการได้ตามสิทธิ
5. ควรมีการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารพัสดุภาครัฐเพื่อให้เกิดระบบที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพต่อการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารของราชการ
6. ควรมีการปฏิรูปการมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านการทุจริต โดยการจัดตั้งกองทุน สนับสนุนการต่อต้านการทุจริต และการคุ้มครองพยานในคดีทุจริตและประพฤตินิคมอบ
7. ควรมีการปฏิรูปองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เช่น องค์กรประกอบของคณะกรรมการองค์กรอิสระต้องมีความหลากหลายเพื่อให้ทำหน้าที่วิเคราะห้และวินิจฉัย ปัญหา มีจำนวนกรรมการในแต่ละองค์กรที่เหมาะสมกับภารกิจและงาน และกรรมการที่ได้รับการสรรหา เป็นกรรมการองค์กรอิสระจะต้องมีคุณสมบัติ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในงานที่เกี่ยวข้อง
8. ควรมีการบูรณาการการปราบปรามการทุจริตระหว่างองค์กรต่อต้านคอร์รัปชันทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพและพลังร่วมจากทุกภาคส่วนในการร่วมมือ ปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันให้มีความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

ปัญหาการทุจริตในระบบราชการไทยยังเป็นปัญหาเรื้อรังที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น และส่งผล กระทบต่อความมั่นคง ความเชื่อมั่น และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน โดยมีปัจจัย ที่เอื้ออำนวยต่อการทุจริต สาเหตุและรูปแบบของการทุจริตตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และมีการปรับเปลี่ยน

รูปแบบที่มีลักษณะสลับซับซ้อนมากขึ้นทำให้ยากในการตรวจสอบ เช่น การทุจริตเชิงนโยบาย ในบางเรื่อง บางครั้งไม่สามารถนำผู้กระทำการทุจริตมาลงโทษทางกฎหมายได้ การจัดซื้อจัดจ้างในลักษณะการสมยอมกัน เป็นต้น ซึ่งสร้างความเสียหายต่อประเทศเป็นอย่างมาก สำหรับข้อเสนอแนะของผู้ศึกษานั้น มีความเห็น สอดคล้องกับข้อเสนอแนะการปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริตดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่มีข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมว่าหน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วนต้องร่วมกันในการรวมพลังกันเพื่อต่อต้านการกระทำการทุจริต คอร์รัปชันทุกรูปแบบ รวมทั้งปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักสำนึกรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า มาปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตโดยการเฝ้าระวัง การแจ้ง เบาะแสการทุจริตต่าง ๆ เพื่อสร้างระบบราชการของไทยให้ใสสะอาด ลบภาพลักษณ์ที่ไม่ดีและสร้าง ภาพลักษณ์ใหม่สู่สายตาประชาชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- ณภัทร เตโซ, อภิชาติ จันทราธิปดี, ภัชรีย์ มีแก้ว, และ อรดี ไกรยุทธศักดิ์. (2552). **แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในส่วนราชการไทย**. สืบค้น 12 ตุลาคม 2558 จาก http://www.opsmoac.go.th/download/s_2553_038.pdf
- นารีลักษณ์ ศิริวรรณ. (2558). **การเปิดเผยข้อมูลเพื่อป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันในระบบราชการไทย**. สืบค้น 15 ตุลาคม 2558 จาก http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20150515102534.pdf
- “พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการพ.ศ. 2540” (2 กันยายน 2540). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 114 ตอนที่ 46 ก.
- “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542” (17 พฤศจิกายน 2542). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก
- “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542” (14 กันยายน 2542). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 116 ตอนที่ 81 ก
- “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพ.ศ. 2542” (21 เมษายน 2542). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 116 ตอนที่ 29 ก.
- มูลนิธิองค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย. (2557). **ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน**. สืบค้น 13 ตุลาคม 2558 จาก http://acoc.ops.moc.go.th/article_attach/1%20CPI.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2556). **รวมพลังข้าราชการไทยสู้ภัยคอร์รัปชัน**. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีอนันต์การพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). **วาระปฏิรูปที่ 1: การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ**. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร